

A Comparative Analysis of Cohesive Strategies in Persian-Arabic Parallel News Discourse: A Case Study of Al-Alam News Network

Samaneh Gandomi

Department of Arabic Language and Literature, Faculty of Literature, Alzahra University, Tehran, Iran; gandomisamaneh896@gmail.com

Roghayeh Rostampour Maleki*

Corresponding Author, Department of Arabic Language and Literature, Faculty of Literature, Alzahra University, Tehran, Iran; r.rostampour@alzahra.ac.ir

Narges Khosravi Savadjani

Department of Arabic Language and Literature, Faculty of Literature, Alzahra University, Tehran, Iran; n.khosravi@alzahra.ac.ir

Abstract

Language, as the primary instrument of human communication, plays a fundamental role in the transmission of meaning, while cohesion, as the backbone of a text, is an essential condition for effective communication. Adopting a descriptive-analytical approach and drawing on the theoretical framework of Halliday and Hasan's Systemic Functional Linguistics, this study examines the central role of cohesion in text. A comparative analysis of Persian and Arabic parallel texts in the political, cultural, and sports domains shows that the reconfiguration of cohesion between Persian and Arabic is a genre-sensitive process and that differences among text genres directly affect the selection of cohesive strategies. Analysis of the selected texts reveals that cultural texts rely more heavily on culture-specific equivalents and emphatic repetition; scientific and political texts call for explication and logical connectors; and news and sports texts require structural dynamization and the use of specialized vocabulary. Failure to attend to genre-specific requirements, even when lexical accuracy is maintained, may result in a breakdown of cohesion and a reduction in the communicative effectiveness of the text. Accordingly, successful translation and cross-cultural equivalencing depend on reconstructing cohesion in ways that are compatible with the stylistic and functional norms of each text genre. The research corpus comprises news texts published on the Persian and Arabic versions of Al-Alam News Network. These texts were selected because the two linguistic versions are produced independently and do not depend on a direct translation relationship, making them particularly suitable for a functionalist examination of cohesion in cross-cultural equivalencing.

Keywords: cohesion, systemic functional linguistics, translation of journalistic texts, equivalence, Al-Alam news network

Cite this paper as follows: Gandomi, S., Rostampour Maleki, R., & Khosravi Savadjani, N. (2026). A comparative analysis of cohesive strategies in Persian-Arabic parallel news discourse: A case study of Al-Alam news network. *Translation Researches in the Arabic Language and Literature*, 16(34), 215-242. <https://doi.org/10.22054/rctall.2026.93224.1850>

Received: 01 June 2026 ■ Revised: 29 August 2026 ■ Accepted: 01 September 2026

Translation Researches in the Arabic Language and Literature is licensed under a Creative Commons Attribution-NonCommercial 4.0 International License.

Introduction

The intricate relationship among language, culture, and ideology has long been a focal point of linguistic inquiry, particularly within the field of discourse analysis. In the contemporary media landscape, where news agencies disseminate information across linguistic boundaries, the question of how meaning is constructed, maintained, and negotiated across languages assumes particular significance. This study undertakes a comparative analysis of Persian and Arabic news reports produced by Al-Alam News Network, a bilingual media outlet that provides a distinctive empirical context for investigating mechanisms of cross-cultural equivalencing. The central premise of this investigation is that news is not a neutral conduit for facts but an ideologically informed form of discourse that actively contributes to shaping public perception. Consequently, the linguistic choices made in the production of news texts, particularly those involving cohesion, are not merely arbitrary stylistic preferences but strategic rhetorical decisions that reflect deeper sociocultural orientations.

The present research is motivated by a desire to move beyond traditional approaches to translation studies, which often operate on the assumption of a source-text/target-text relationship, and instead examine how two autonomous linguistic versions of the same event are constructed. Within this framework, cohesion—defined as the network of lexical, grammatical, and semantic relations that bind a text together—serves as a critical analytical lens. By examining how Persian and Arabic reporters employ cohesive devices to narrate the same event, the study seeks to uncover the distinct rhetorical strategies, cultural frameworks, and discursive priorities that shape each version. It therefore seeks to illuminate how the seemingly objective act of news reporting can constitute an important form of cultural and ideological mediation, in which the linguistic structure of the message is intrinsically connected to the identity and expectations of its target audience.

Literature Review

The theoretical foundation of this research is drawn primarily from the Systemic Functional Linguistics (SFL) tradition pioneered by M. A. K. Halliday. Within the SFL framework, language is viewed as a semiotic system that performs three metafunctions: the ideational metafunction, which construes experience; the interpersonal metafunction, which enacts social relations; and the textual metafunction, which organizes discourse. Cohesion is associated with the textual metafunction and is central to the creation of what Halliday and Hasan (1976) term "texture," the quality that distinguishes a coherent text from a random collection of sentences. Their seminal work, *Cohesion in English*, established a comprehensive taxonomy of cohesive devices, broadly categorized into grammatical cohesion—reference, substitution, ellipsis, and conjunction—and lexical cohesion, including reiteration and collocation. This taxonomy provides the primary methodological framework for the present study.

Although Halliday and Hasan's model was originally developed for English, its applicability has been examined across numerous languages, including Persian and Arabic. Scholars have noted that, while the taxonomy is robust, preferences for particular cohesive devices vary considerably across languages and are influenced by syntactic structures and discursive traditions. For instance, Arabic, with its complex morphological system, is often observed to

favor substitution and ellipsis to a greater extent than English, whereas Persian, with its relatively analytic structure, may rely more heavily on reiteration for clarity.

However, research specifically comparing cohesive strategies in Persian and Arabic media discourse remains relatively scarce, particularly in the context of parallel texts that have no direct translation relationship. This gap is significant because it limits a nuanced understanding of how media outlets adapt their discourse to different linguistic audiences. Furthermore, existing contrastive studies often pay insufficient attention to the role of genre. The requirements of a sports report, a political speech, and a cultural event, for example, impose distinct constraints and encourage different rhetorical strategies. A cohesive device that is effective in a fast-paced sports narrative may be less suitable for the nuanced argumentation of a political analysis. Accordingly, this study seeks to address this gap by providing a genre-sensitive analysis of cohesion in bilingual news reporting.

Methodology

This study adopts a comparative qualitative-quantitative approach grounded in the textual metafunction of Systemic Functional Linguistics. The corpus consists of six news reports published on the Persian and Arabic websites of Al-Alam News Network, representing three distinct genres: sports, politics, and culture. The selection of Al-Alam was deliberate because it is a distinctive media organization that produces content independently for Persian- and Arabic-speaking audiences, thereby eliminating the variable of direct translation. The three pairs of texts were carefully selected to ensure that they reported on the same event on the same date: (1) Iran's championship in the 2025 Zurkhaneh World Cup; (2) a speech by Sheikh Naim Qassem concerning political stability in Lebanon; and (3) the celebration of Shab-e Yalda as a cultural heritage event.

Data analysis proceeded in several stages. First, each text was segmented and analyzed for grammatical cohesion, with particular attention to patterns of reference, including pronominal, demonstrative, and comparative reference, as well as substitution and ellipsis. Second, lexical cohesion was examined through an analysis of reiteration, including repetition and synonymy, and collocation, referring to the association of words that regularly co-occur. Finally, textual cohesion was examined through conjunction, with particular attention to the logico-semantic relations of addition, contrast, causation, and temporality. The frequency of these devices was then compared across the Persian and Arabic versions of each genre. However, the analysis extended beyond mere frequency counts to include a functional interpretation of why particular cohesive devices were selected and what discursive effects they produced. This qualitative interpretation was central to understanding the different rhetorical strategies employed in the two linguistic versions.

Findings

The analysis revealed significant and systematic differences in cohesive strategies across both language and genre.

Sports Genre

In the sports reports concerning the Zurkhaneh World Cup, both texts were shaped by the need to provide information that was rapid, accurate, and well structured. However, the mechanisms through which cohesion was achieved differed between the two versions. The Persian text relied heavily on lexical reiteration and numerical reference, including the repeated use of "Team Iran" and the explicit presentation of the score of 745 points. This created a statistical and results-oriented form of cohesion resembling the structure of a league table.

By contrast, the Arabic text made greater use of substitution and action-oriented reference. It employed verbs such as *tawajjahat* and *li-yatawajja* to create a dynamic, cause-and-effect narrative that emphasized the process through which the team became champion. This difference indicates that the Persian version gives greater prominence to the static fact of victory, whereas the Arabic version focuses more strongly on the dynamic process of achieving victory.

Political Genre

The divergence between the two versions became more pronounced in the political genre, which reported on a speech by Sheikh Naim Qassem. The Persian text established cohesion through frequent pronominal reference, including "He" and "The Secretary General," thereby creating a linear and authoritative narrative centered on a single, powerful voice. Its patterns of collocation also tended to establish clear binary oppositions between "us" and "them," particularly through the opposition between the Resistance and the Zionist enemy.

Conversely, the Arabic text demonstrated greater referential diversity, shifting among the speaker, the concept of "resistance," and the project of "disarmament." This served to depersonalize the discourse and frame it as an analysis of abstract geopolitical forces. Furthermore, the Arabic text employed more complex conjunctions, including the conditional expression *hatta law* ("even if"), which indicates a more anticipatory and sophisticated argumentative strategy. In contrast, the Persian text relied more heavily on simpler additive conjunctions, thereby contributing to an emotional and persuasive appeal directed toward a more polarized audience.

A comparative analysis of the reports across the sports, political, and cultural genres demonstrates that Persian and Arabic news texts, although referring to identical real-world events, construct distinct representations of those events through their selection and deployment of cohesive devices. The Persian version tends toward identity reinforcement through linearity, repetition, and binary opposition, thereby effectively addressing a unified domestic audience. The Arabic version, by contrast, leans toward political advocacy through institutional framing, greater referential variation, and more complex logical argumentation, apparently addressing a more heterogeneous audience.

Cultural Genre

The analysis of the Yalda Night reports produced the most nuanced findings. Although both texts shared a common semantic domain involving culture, tradition, and heritage, their cohesive structures constructed markedly different representations of the event. The Persian version employed a linear and chronological structure, using relatively simple conjunctions

such as "in the beginning" and "in the end" to create a cohesive narrative of a cherished, intimate, and internally rooted national ritual. Its emphasis was on emotional cohesion, drawing the audience into a familiar cultural memory.

In contrast, the Arabic text employed a more institutional and extensive structure. It used more complex conjunctions, such as "with the initiative of..." and "in cooperation with...", to construct Yalda not merely as a tradition but as a recognized and internationally sanctioned cultural event. The Arabic text established cohesion by weaving together a network of institutional relationships, thereby framing Yalda as a shared heritage of humanity. This demonstrates a fundamental difference in communicative purpose: the Persian text constructs identity through tradition, whereas the Arabic text seeks validation through institutional recognition.

By comparatively analyzing the reports across the sports, political, and cultural genres, the study demonstrates that the linguistic choices made in the two versions are closely related to their respective rhetorical and communicative orientations. The findings suggest that cohesive strategies cannot be understood independently of genre, audience, and the broader cultural and ideological context in which the texts are produced.

Discussion

The findings collectively demonstrate that the linguistic choices made in these news reports are not arbitrary but function as strategic tools for managing audience expectations and ideological positioning. The observed differences cannot be attributed merely to the grammatical capabilities of Persian and Arabic. Rather, they represent the application of distinct macro-strategies of discourse construction.

Across the genres examined, the Persian texts consistently exhibited a strategy of personalized and identity-centered cohesion. They foregrounded central figures and entities, including the team, the leader, and the nation; employed clear binary oppositions between "us" and "them"; and organized information in a linear and authoritative manner. This strategy is particularly effective for engaging a politically and culturally invested domestic audience.

Conversely, the Arabic texts consistently demonstrated a strategy of contextualized and institution-oriented cohesion. They distributed agency across multiple factors, including institutions and abstract concepts; employed a more intricate network of causal and conditional relationships; and presented information in a more formal and analytical manner. This approach appears to be tailored to a broader and more diverse Arab audience, whose members may not share the same immediate cultural or national ties and may therefore require greater contextualization and justification. This suggests that the Persian edition of *Al-Alam* functions more strongly as a rallying point that reinforces pre-existing identities, whereas its Arabic edition functions more as a political and ideological advocacy platform aimed at persuading its audience and legitimizing a particular worldview.

These findings have significant implications for translation and media studies. They challenge a traditional, source-oriented view of translation by suggesting that "equivalencing" in media contexts is a dynamic process of regenerating meaning within a new cultural and discursive context. The study therefore encourages scholars and practitioners to look beyond the text itself and consider the macro-level factors of genre and audience, recognizing that a successful news

item in one language cannot simply be transported into another linguistic context but must be re-cohered through the rhetorical resources preferred by the target discourse community.

This distinction is crucial for understanding cross-cultural equivalencing. It demonstrates that equivalence is not simply a matter of linguistic correspondence at the word or even sentence level, but a complex process of negotiation at the levels of genre and discourse. The very structure of cohesion reveals how each text recontextualizes the same physical event in order to produce a different social reality.

Ultimately, the findings indicate that the reconstruction of cohesion is a genre-sensitive process. The choice of cohesive devices is shaped not only by the linguistic resources available in Persian and Arabic but also by the communicative purposes, stylistic conventions, ideological orientations, and anticipated expectations of the respective discourse communities. Consequently, lexical accuracy alone cannot guarantee successful cross-cultural communication. Where genre-specific cohesive requirements are overlooked, even linguistically accurate renderings may experience a loss of textual unity and communicative effectiveness.

Conclusion

This comprehensive investigation of the cohesive strategies employed in the bilingual news reporting of Al-Alam confirms that cohesion is far more than a merely grammatical mechanism; it is a significant instrument of discursive and cultural power. The comparative analysis demonstrates that Persian and Arabic versions of reports concerning the same events may employ substantially different cohesive strategies in response to their respective genres, audiences, and communicative purposes.

The Persian texts tend to construct cohesion through linearity, repetition, personalization, and identity reinforcement, whereas the Arabic texts more frequently employ referential variation, institutional framing, and complex logical relationships. These differences suggest that the two versions do not simply reproduce the same event through different linguistic codes; rather, they participate in different processes of discursive construction and cultural framing.

The study consequently reinforces the importance of a functionalist perspective on cohesion and equivalence in cross-cultural communication. Successful translation and equivalencing require more than lexical or sentence-level correspondence. They require the reconstruction of cohesive relations in accordance with the stylistic and functional norms of the relevant genre and discourse community. In this sense, cohesion provides an important analytical framework for understanding how language, culture, ideology, and audience expectations interact in bilingual media discourse.

The findings also have broader implications for translation studies and media discourse analysis. They suggest that equivalence should be viewed as a dynamic process of recontextualization rather than as a fixed relationship between source and target linguistic units. Future research could expand the corpus to include additional media outlets, genres, and language pairs, thereby providing further insight into the complex relationship among language, culture, ideology, and power in the contemporary global media landscape.

تحلیل راهبردهای انسجام‌بخشی در متون متناظر فارسی و عربی (مطالعه موردی: پایگاه العالم)

گروه زبان و ادبیات عربی، دانشکده ادبیات، دانشگاه الزهراء، تهران، ایران؛
gandomisamaneh896@gmail.com

سمانه گندمی ^{ID}

نویسنده مسئول، گروه زبان و ادبیات عربی، دانشکده ادبیات، دانشگاه الزهراء، تهران، ایران؛
r.rostampour@alzahra.ac.ir

رقیه رستم‌پور ملکی ^{ID}*

گروه زبان و ادبیات عربی، دانشکده ادبیات، دانشگاه الزهراء، تهران، ایران؛
n.khosravi@alzahra.ac.ir

نرگس خسروی سوادجانی ^{ID}

چکیده

زبان به‌عنوان ابزار اصلی ارتباط انسانی، نقش بنیادینی در انتقال معنا دارد و انسجام به‌منزله ستون فقرات متن، شرط اساسی تحقق این ارتباط مؤثر است. این پژوهش، به شیوه توصیفی تحلیلی و با اتکا بر چارچوب نظریه نقش‌گرای نظام‌مند هالیدی و حسن، به واکاوی نقش محوری انسجام در متن می‌پردازد. تحلیل مقایسه‌ای جفت‌متن‌های فارسی و عربی در حوزه‌های سیاسی، فرهنگی و ورزشی، نشان می‌دهد که بازآفرینی انسجام در ترجمه میان فارسی و عربی، فرایندی گونه‌محور است و تفاوت ژانرهای متنی به‌طور مستقیم بر انتخاب راهبردهای انسجامی اثر می‌گذارد. از واکاوی متون منتخب حاصل آمد که متون فرهنگی بیشتر به معادل‌های فرهنگی و تکرار تأکیدی، متون علمی و سیاسی به تصریح و پیوندهای منطقی، و متون خبری و ورزشی به پویاسازی ساختار و حرفه‌ای‌سازی واژگان نیاز دارند. بی‌توجهی به اقتضائات گونه‌ای، حتی در صورت صحت واژگانی، می‌تواند به گسست انسجام و کاهش کارآمدی ارتباطی ترجمه بینجامد. از این‌رو، موفقیت ترجمه در گرو بازآفرینی انسجام متناسب با هنجارهای سبکی و کارکردی هر گونه متنی است. جامعه آماری پژوهش، متون خبری پایگاه فارسی و عربی العالم هستند که به دلیل استقلال زبانی دو روایت و عدم نیاز به رابطه ترجمه‌ای، برای بررسی نقش‌گرای انسجام در معادل‌یابی بین‌فرهنگی انتخاب شده‌اند.

کلیدواژه‌ها: انسجام، نظریه نقش‌گرای نظام‌مند، ترجمه متون مطبوعاتی، معادل‌یابی، پایگاه خبری العالم

استناد به این مقاله: گندمی، سمانه، رستم‌پور ملکی، رقیه و خسروی سوادجانی، نرگس. (۱۴۰۵). تحلیل راهبردهای انسجام‌بخشی در متون متناظر فارسی و عربی (مطالعه موردی: پایگاه العالم). *دوفصلنامه پژوهش‌های ترجمه در زبان و ادبیات عربی*، ۱۶ (۳۴)، ۲۱۵-۲۴۲. <https://doi.org/10.22054/rctall.2026.93224.1850>

تاریخ دریافت: ۱۴۰۵/۰۳/۱۱ ■ تاریخ بازنگری: ۱۴۰۵/۰۶/۰۷ ■ تاریخ پذیرش: ۱۴۰۵/۰۶/۱۰

۱. مقدمه

در گستره ارتباطات بینافرهنگی، انتقال معنا پلی حیاتی است که امکان گفتگوی تمدن‌ها، انتقال دانش و تعامل هدفمند میان جوامع زبانی را فراهم می‌آورد. این فرایند پیچیده، که از دیرباز مورد توجه اندیشمندان بوده، با چالش‌هایی فزاینده روبروست؛ چالش‌هایی که ریشه در ماهیت چندلایه و بافتارمند زبان دارد. پرسش بنیادین این است که چگونه می‌توان متنی را از زبانی به زبان دیگر منتقل کرد، بی‌آنکه از غنای معنایی، ظرافت‌های بیانی و به‌ویژه، انسجام درونی آن کاسته شود.

نظریه نقش‌گرای نظام‌مند هالیدی، با ارائه چارچوبی جامع برای تحلیل زبان در بافت، پاسخی درخور به این پرسش می‌دهد. از منظر این نظریه، زبان سیستمی اجتماعی-فرهنگی است که در سه فرانقش اندیشگانی، بینافردی و متنی تجلی می‌یابد. فرانقش متنی—که به سازماندهی پیام و ایجاد انسجام در متن می‌پردازد—نقشی محوری در فرایند ترجمه ایفا می‌کند. انسجام، کلید فهم‌پذیری متن است که در شبکه‌ای درهم‌تنیده از ابزارهای زبانی شامل ساختار اطلاع‌رسانی، پیوندهای دستوری و انتخاب‌های واژگانی متجلی می‌شود.

نگاره حاضر با پذیرش این پیش‌فرض که معادل‌گزینی موفق در گرو بازآفرینی انسجام است، می‌کوشد با تحلیل مقایسه‌ای متون فارسی و عربی در سه حوزه کاملاً متفاوت، راهبردهای معادل‌یابی در بازسازی انسجام متنی را واکاوی کند. هدف اصلی، نشان دادن این امر است که بی‌توجهی به بازآفرینی هوشمندانه ابزارهای انسجامی به گسست ارتباطی می‌انجامد، حال آنکه درک و بازسازی خلاقانه این عناصر، متنی طبیعی و قابل درک در زبان مقصد پدید می‌آورد. تبیین این نقش نه تنها به غنای نظری می‌افزاید، بلکه راهکارهای عملی ارزشمندی در اختیار واکاوان متون قرار می‌دهد.

۱-۱. سؤال‌های پژوهش

- با توجه به الگوی نظری هالیدی مهم‌ترین شباهت‌ها و تفاوت‌های کاربردی ابزارهای انسجام متنی در متون فارسی و عربی در حوزه‌های ورزشی، فرهنگی و سیاسی چیست؟
- الگوی پیشنهادی برای ترجمه دقیق متون از عربی به فارسی و بالعکس چه مؤلفه‌ها و راهکارهایی را شامل می‌شود تا انسجام متن مبدأ در زبان مقصد با کمترین تغییر در معنا و سبک بازتولید گردد؟

۱-۲. پیشینه پژوهش

مطالعه انسجام متن بر اساس نظریه نظام‌مند هالیدی و حسن (۱۹۷۶) در متون فارسی و عربی، موضوع پژوهش‌های متعددی بوده است. در این راستا، می‌توان تحقیقات پیشین را در سه دسته کلی مورد توجه قرار داد:

۱- پژوهش‌هایی که صرفاً بر تحلیل معنایی یا تفسیری انسجام متمرکزند، بدون بهره‌گیری از چارچوب نظری مشخص. نمونه آن، مقاله «عوامل انسجام دستوری در سوره نبا و ترجمه فارسی آن» (عبدی و زاهد، ۱۴۰۲) است که اگرچه واحد تحلیل را «پیکره» تعریف می‌کند، اما رویکردی نظام‌مند در بررسی لایه‌های دستوری، واژگانی و پیوندی انسجام ندارد و بیشتر به استنباط انسجام از طریق معنا می‌پردازد.

۲- پژوهش‌هایی که با اتکا به نظریه هالیدی و حسن، به بررسی جامع همه لایه‌های انسجام در یک متن واحد می‌پردازند. مقالاتی مانند «بررسی انسجام متن در سوره قلم» (بخشی و همکاران، ۱۴۰۳) و «واکاوی عناصر انسجام در خاوران‌نامه» (رحمانی و حق‌شناس، ۱۴۰۳) در این گروه جای می‌گیرند. نقطه قوت این دسته، تحلیل ساختاری و نظام‌مند است، اما عمده پژوهش‌های پیشین محدود به یک گونه متنی مثل متون مقدس، ادبی یا تاریخی بوده و به مقایسه بیناگونه‌ای توجهی نداشته‌اند.

۳- تحقیقاتی که ضمن به کارگیری چارچوب هالیدی و حسن و تحلیل تفکیکی لایه‌ها، هدف نهایی خود را به بررسی بسامد و آماری عناصر انسجام محدود می‌کنند؛ مانند «بررسی جایگاه انسجام متن در سه حکایت از رونق المجالس، بر اساس نظریه هالیدی» (محمدی و صادقیان، ۱۴۰۲) و «تحلیل غزل فاضل نظری مطابق انسجام هالیدی» (موسوی‌نیا و قلاوندی، ۱۴۰۱). در این نوع پژوهش‌ها، اگرچه داده‌های کمی مفیدی ارائه می‌شود، اما تحلیل تطبیقی نقش انسجام در شکل‌دهی به معنای متون متعلق به گونه‌های مختلف، معمولاً مغفول می‌ماند.

با وجود غنای مطالعات پیشین در تحلیل درون‌متنی، پژوهشی که به صورت تطبیقی و در یک مقاله واحد، انسجام متون متعلق به موضوعات سیاسی، فرهنگی، ورزشی را بر اساس نظریه هالیدی سنجیده، و میزان و نقش هر یک از عوامل انسجام را در هر حوزه به صورت مقایسه‌ای تحلیل کند، مشاهده نشده است. این تحقیق با پر کردن این خلأ، سعی می‌کند تأثیر ماهیت موضوع بر الگوهای انسجامی را آشکار سازد.

۲. چارچوب نظری

متن، محل کامل تحقق و تبادل معنا در ارتباطات انسانی است. رویکردهای متن‌محور و کل‌نگر نیز این دیدگاه را تقویت می‌نماید. مایکل هالیدی (۱۹۷۶) که از سردمداران این رویکرد است، متن را به عنوان عالی‌ترین واحد معنا ساز مشخص می‌کند. او معتقد است معنا در سطح جمله تجسم می‌یابد و نسبت متن به نظام معناشناختی مشابه نسبت جمله‌واره به نظام دستوری واژگانی است (هالیدی، ۲۰۰۲: ۴۷-۴۵). او انسجام را پیوندی مفهومی و دستوری می‌داند که متن را به یک کلیت واحد تبدیل کرده و آن را از دنباله‌ای از جملات جدا و بی‌ربط متمایز می‌سازد. بدین ترتیب «انسجام، مفهومی معنایی حاصل از روابط معنایی موجود در متن است که باعث ایجاد متن می‌شود» (هالیدی و حسن، ۱۹۷۶: ۴).

هالیدی زبانشناسی است که مطالعات فراوانی در خصوص روابط ساختاری و مفهومی میان عناصر متن انجام داده و ضمن نامگذاری روابط بین جمله‌ای به عنوان انسجام متنی، آن را اینچنین تبیین کرده: انسجام، به کلیه رابطه‌هایی اطلاق می‌شود که عناصری از یک جمله را به عناصر جملات دیگر مرتبط می‌کند. «انسجام ملاکی است که سبب می‌گردد رابطه میان واحدهای واژگانی درون یک متن را دریابیم. بنابراین اگر بتوانیم واحدهای درون یک متن را از طریق یکدیگر تعبیر کنیم، متن از انسجام برخوردار است» (صفوی، ۱۳۸۳: ۳۰۹). انسجام یک ویژگی متن است که از طریق شبکه‌ای از روابط معنایی و صوری بین اجزای آن ایجاد می‌شود البته باید در نظر داشت «میزان انسجام در متون مختلف، متفاوت است ولی یک گفتار، زمانی متن نامیده می‌شود که هم انسجام صوری و هم پیوستگی معنایی داشته باشد» (لطفی‌پور ساعدی، ۱۳۷۱: ۳۰). می‌توان گفت انسجام، عامل اصلی یکپارچگی متن و درک وابستگی متقابل عناصر آن بوده، به گونه‌ای که خواننده میان اجزای پیشین و پسین متن در آمد و شد می‌باشد. به عبارتی انسجام کلیه روابطی را شامل می‌شود که در آن، عنصری از یک جمله با عناصر جملات ماقبل و مابعد در تعادل و ارتباط باشد. در حقیقت انسجام، گذار از سطح جمله به سطح گفتمان را ممکن ساخته و به مخاطب در دنبال کردن منطق متن یاری می‌رساند.

عناصر آفریننده انسجام متنی از نظر هالیدی به سه دسته تقسیم می‌شوند:

۱- عناصر انسجام واژگانی؛

۲- عناصر انسجام دستوری؛

۳- عناصر انسجام پیوندی. (هالیدی، ۲۰۰۲: ۲۶۶).

این نظریه، شبکه‌ای از ابزارهای زبانی شامل ارجاع، حذف، جایگزینی، پیوندها و انسجام واژگانی را به عنوان عوامل ایجادکننده انسجام معرفی می‌کند. از منظر هالیدی این ابزار در ذیل همان سه سطح دستوری، واژگانی و معنایی جای می‌گیرند.

۲-۱. انسجام واژگانی^۱

این نوع انسجام از طریق روابط معنایی بین واژه‌ها در سراسر متن ایجاد می‌شود و موجب پیوستگی مفهومی می‌گردد. مهم‌ترین روش‌های تحقق آن شامل تکرار، باهم‌آیی و روابط هم‌معنایی (تضاد و شمول معنایی) است.

در چارچوب نظریه نظام‌مند نقش‌گرا، مایکل هیلیدی ابزارهای ایجاد انسجام واژگانی را به عنوان یکی از ارکان اصلی انسجام متنی معرفی می‌کند. این سازوکار، که مبتنی بر ارتباط معنایی بین عناصر واژگانی درون یک متن است، عمدتاً

^۱. Lexical Cohesion

در چهار دسته اصلی جای می‌گیرد: تکرار، هم‌آیی، تضاد و شمول معنایی. در این میان، «تکرار» نقشی محوری ایفا می‌کند و به شیوه‌های متنوعی محقق می‌شود. این شیوه‌ها تنها به تکرار عینی واژه محدود نمی‌شود، بلکه شامل کاربرد مترادف، متضاد، واژگان اعم و اخص، تکرار واژگان شامل^۱ و نیز ارجاع به یک مفهوم از طریق حلقه‌های واژگانی گسترده‌تر می‌گردد. این شبکه‌سازی واژگانی، با ایجاد تاروپود معنایی در سرتاسر متن، به یکپارچگی عمیق موضوعی و جلوگیری از پراکندگی گفتمانی منجر شده و درک مخاطب را تسهیل می‌نماید. (هالیدی و حسن، ۱۹۷۶: ۲۷۲-۲۹۰).

انسجام واژگانی از طریق انتخاب و چینش واژگان در سراسر متن محقق می‌گردد. شناخت پیوندهای زبانی واژگان و کاربرد به هنگام آن‌ها، متن را نظام‌مند نموده و پیوستار متن را تقویت می‌کند. درواقع انسجامی مبتنی بر رابطه‌ای است که واحدهای واژگانی زبان به لحاظ محتوای معنایشان با یکدیگر دارند. این پیوند در نتیجه حضور واژه‌های مشابه و مرتبط به وجود می‌آید و متن به وسیله این روابط تداوم و انسجام می‌یابد.

۲-۱-۲. تکرار^۲

تکرار عینی یک واژه یا واحد زبانی، مستقیم‌ترین و مؤثرترین روش برای حفظ موضوع متن و ایجاد تأکید است که تداوم مفهومی را تضمین می‌کند. در یک متن واژه‌های بسیاری وجود دارد که بیش از یک بار تکرار شده‌اند؛ اما آنچه سبب انسجام متن می‌شود، تکرار واژه‌های مهم آن است که واژه‌های متنی‌اند. بسیاری از واژه‌های دستوری مانند حروف اضافه و ربط ممکن است در متن زیاد استفاده شود؛ هرچند این واژه‌ها نیز در انسجام متن تأثیر دارند، در نقش مدنظر بر این واژه‌ها تأکید نمی‌شود؛ بلکه فقط واژه‌هایی که به واژه‌های متنی معروفند، در متن دارای نقش انسجامی هستند (خامه‌گر، ۱۳۹۷: ۸). تکرار، مستقیم یا به شکل مشتقات واژگانی، عنصری کلیدی در ایجاد پیوند و تأکید در متن است و سبب می‌گردد ذهن مخاطب با جولان پیش و پس بر متن متمرکز بماند، به ویژه در مواردی که تکرار صریح صورت نگیرد و معنا به شیوه غیرمستقیم تکرار گردد؛ چراکه «تکرار دو گونه است؛ لفظی و معنایی» (عبدالمجید، ۱۹۹۸: ۸۰).

۲-۱-۲. باهم‌آیی^۳

یکی از مهم‌ترین ابزار انسجام متن در سطح واژگان، پدیده باهم‌آیی است. این اصطلاح را برای نخستین بار زبان‌شناس انگلیسی، فرث در سال ۱۹۵۷ م به کار برد. او زبان‌شناسان را متوجه اهمیت بررسی‌های واژگانی کرد؛ زیرا بعضی واژه‌ها به سبب همنشینی با واژه‌های مختلف تغییر معنا می‌دهند. باهم‌آیی، همنشینی واژگانی است که ارتباط قوی بین آن‌ها،

^۱. Superordinates

^۲. Repetition

^۳. Collocation

آنها را به ترکیب شدن باهم سوق می‌دهند؛ مانند ارتباطی که بین واژه نوشیدن با واژه آب وجود دارد. گاهی ارتباط بین دو واژه به اندازه‌ای قوی است که به محض شنیدن یک واژه، واژه دیگر در ذهن تداعی می‌شود و انتظار می‌رود همراه آن به کار رود. این ارتباط قوی، نقش بسزایی در انسجام متن دارد (ولیئی و دیگران، ۱۳۹۵). هم‌آیی به الگوهای تکرار شده‌ای در متن اشاره دارد که فراتر از ترکیب‌های تصادفی عمل می‌کنند. فرث^۱ با بررسی تمایل واژگان به قرارگرفتن در مجاورت یکدیگر این اصطلاح را خلق نمود (فرث: ۱۹۵۷). این پدیده کلیدی به انسجام و طبیعی جلوه نمودن زبان، کمکی شایان می‌نماید. هم‌آیی نه براساس قواعد دستوری بلکه بر پایه قراردادهای اجتماعی – زبانی شکل می‌گیرد (سینکلر^۲: ۱۹۹۱). باهم‌آیی به رابطه انتظاری بین واژگانی اشاره دارد که معمولاً در مجاورت یکدیگر قرار می‌گیرند. به بیان دیگر هم‌آیی «عبارت است از ارتباط بین کلماتی که در زبانشناسی به یک حوزه معنایی تعلق دارند. وجود اینگونه ارتباط معنایی بین کلماتی که با هم در یک متن واقع می‌شوند، باعث به وجود آمدن انسجام متن می‌گردد» (عباسی و همکاران، ۲۹۳: ۱۳۹۵). در این روش، واژه‌هایی که از نظر معنایی در یک حوزه یا موقعیت مشترک قرار دارند بدون آنکه لزوماً رابطه هم‌معنایی داشته باشند، در متن ظاهر شده و شبکه‌ای منسجم از معنا می‌سازند. «در بدیع به این صنعت، مراعات نظیر یا تناسب گفته می‌شود» (امیری خراسانی و علینژاد، ۱۳۹۴: ۲۰).

۲-۱-۳. هم‌معنایی^۳

کاربرد واژگان مترادف یا شبه‌مترادف، از ابزارهای مهم اجتناب از تکرار یکنواخت و غنای متن است. «در هم‌معنایی چند واحد واژگانی، معنای اندیشگانی واحدی دارند» (مهاجر و نبوی، ۱۳۷۶: ۶۸). به کارگیری واژه‌هایی با معنای مشابه یا یکسان، ضمن جلوگیری از یکنواختی ناشی از تکرار، پیوستگی موضوعی را حفظ می‌کند و غنای زبانی متن را افزایش می‌دهد. هم‌معناها عبارتند از دو یا چند صورت، با رابطه معنایی خیلی نزدیک که اغلب در جمله‌ها قابل جانشینی با همدیگرند. «اگر دو واژه هم‌معنی به جای یکدیگر به کار روند، در معنی زنجیره گفتار تغییری حاصل نمی‌آید» (صفوی، ۱۳۸۷: ۱۰۶). باید خاطرنشان کرد آن تشابه معنایی که در بحث هم‌معناها به کار می‌رود، لزوماً تشابه کامل نیست. چنانکه یول^۴ باور دارد موارد زیادی وجود دارد که در آنها، یک کلمه برای جمله‌ای مناسب است؛ ولی مترادف آن مناسب نیست (Yule, 2006: 104).

^۱. Firth

^۲. Sinclair

^۳. synonymy

^۴. Yule

۲-۲. انسجام دستوری^۱

این سطح از انسجام با استفاده از ابزارهای دستوری و ارجاعات نحوی در درون متن ایجاد می‌شود، ابزارهایی که جملات را در سطح فراجمله به هم متصل می‌کنند.

انسجام دستوری شامل سه عامل ارجاع، جایگزینی و حذف است.

۲-۲-۱. ارجاع^۲

به رابطه‌ای که میان یکی از عناصر متن با عنصر دیگر متن برقرار است، ارجاع گویند. از منظر هالیدی ارجاع یا درون متنی است یا برون متنی (هالیدی و حسن، ۱۹۷۶: ۳۲-۳۳)؛ در ارجاع درون متنی، مرجع پیش یا پس از واژه قرار دارد که خواننده را برای بازیابی مرجع و ایجاد پیوند به عقب یا جلو می‌برد. ارجاع برون متنی نیز از طریق یک عنصر زبانی مانند ضمیر فاعلی، مفعولی، اشاره یا ملکی صورت می‌پذیرد.

مراد از ارجاع، کاربرد انواع مختلف ضمیر در متن است که با ایجاد ارتباط بین جمله‌ها باعث انسجام بین آنها می‌گردد و درک معنای آنها بدون رجوع به عناصر دیگر امکان‌پذیر نیست. (لطفی‌پورساعدی، ۱۳۷۱: ۱۱۱). ارجاع، با به‌کارگیری ضمائر و اشاره‌گرها، عناصر متن را به یکدیگر متصل و ابهام زدایی می‌کند.

۲-۲-۲. حذف^۳

در حذف غیاب یک عنصر از جمله، خواننده را وادار می‌کند تا برای درک معنا به بافت پیشین مراجعه کند. به اعتقاد هالیدی، حذف به معنای عدم حضور عنصری از عناصر متن است (هالیدی و حسن، ۱۹۷۶: ۸۸). دو نوع حذف در متن قابل بررسی است؛ حذف به قرینه لفظی که در آن به دلیل وجود واژه یا عبارتی در متن، نویسنده از تکرار عین آن واژه یا عبارت خودداری می‌کند، و حذف به قرینه معنوی که در این نوع حذف سیاق کلام و مفهوم کلی جمله و عبارت باعث می‌شود که واژه یا واژه‌هایی حذف گردد. در حقیقت «واژه‌هایی که روی محور همنشینی کنار هم قرار می‌گیرند، بر معنی یکدیگر اثر می‌گذارند و همین تأثیر متقابل می‌تواند سبب انتقال معنی واژه‌ها به هم و حذف برخی واژه‌ها شود. در چنین شرایطی این امکان وجود دارد که مفهوم واژه محذوف تنها از طریق بافت موقعیتی قابل درک گردد» (صفوی، ۱۳۸۷: ۱۶۹). در این سازوکار، یک عنصر دستوری که از متن پیشین یا پسین قابل استنباط است، حذف می‌شود. این امر موجب فشردگی و صرفه‌جویی زبانی شده و مخاطب را به مشارکت فعال در تکمیل معنا وادار می‌کند. حذف، فرض وجود اطلاعات مشترک بین تولیدکننده و گیرنده متن را نشان می‌دهد. هالیدی، خود نیز بر این باور است که می‌توان حذف را زیر مجموعه جانشینی دانست اما تفاوت آن با جانشینی این است که در حذف، هیچ

^۱. Grammatical Cohesion

^۲. Reference

^۳. Ellipsis

عنصری جایگزین نمی‌گردد (هالیدی و حسن، ۱۹۷۶: ۸۸)؛ از این رو در برخی پژوهش‌ها آن را جانشین صفر می‌نامند (اصغری و علیمزادی، ۱۳۹۴: ۱۷). در حقیقت از آنجا که مورد محذوف بدون بیان صریح قابل فهم است و در راستای تحقق اقتصاد زبان، نیازی به بیان آن احساس نمی‌شود. منظور از حذف، نیاوردن کلمه یا بخشی از جمله در گفتار است؛ به گونه‌ای که بتوان از لحاظ معنایی و جود آن را دریافت.

۳-۲-۲. جانشینی^۱

جانشینی یا جایگزینی، با استفاده از یک عنصر دستوری، از تکرار یک گروه کلمه یا بند جلوگیری می‌کند. با جایگزینی، یک عنصر زبانی به جای عنصر زبانی دیگر می‌نشیند؛ یعنی ممکن است یک واژه یا یک عبارت، جایگزین یک واژه، عبارت یا یک بند دیگر در یک متن شود (هالیدی و حسن، ۱۹۷۶: ۸۸). جایگزینی به صورت اسمی، فعلی یا جمله‌ای است.

۳-۲. عناصر انسجام پیوندی معنایی و منطقی

عوامل انسجام پیوندی^۲ در نظریه نظام‌مند نقش‌گرای هیلیدی و حسن (۱۹۷۶؛ ۱۹۸۵)، به عنوان یکی از سه مؤلفه کلیدی انسجام متنی، نقشی اساسی در ایجاد ارتباط منطقی و هماهنگی میان گزاره‌ها و جملات تشکیل‌دهنده یک گفتمان منسجم ایفا می‌کنند. این عوامل، با سازمان‌دهی روابط معنایی بین واحدهای زبانی، به درک فرآیندی^۳ و تفسیر آسان‌تر متن برای مخاطب کمک شایانی می‌کنند. دسته‌بندی کلاسیک این عوامل پیوندی برگرفته از کتاب هالیدی در سه مقوله اصلی تفصیلی^۴، افزایشی^۵ و کمکی^۶ صورت می‌پذیرد (هالیدی، ۲۰۰۴: ۵۴۱). انتخاب و کاربرد صحیح این پیوندها، نه تنها ساختار منطقی متن را استحکام می‌بخشد، بلکه با ایجاد پیوستگی معنایی، مانع از گسست ادراکی مخاطب و باعث ارتقای انسجام درونی گفتمان می‌شود. تحلیل این عوامل، در مطالعات متنی نقشی محوری دارد. به عبارت دیگر «دو یا چند جمله مستقل که در پی یکدیگر قرار می‌گیرند و بی‌واسطه حرف یا کلامی به هم می‌پیوندند، پیوند معنوی با هم دارند. پیوند معنوی به دو درجه حاصل می‌شود :

۱. ترتیب منطقی: رابطه علت و معلول یا مقدمه و نتیجه.

۲. ترتیب زمانی» (خانلری، ۱۳۴: ۱۳۵۱).

^۱. Substitution

^۲. Conjunctive Cohesion

^۳. textual

^۴. Elaborative Conjunctions

^۵. Additive Conjunctions

^۶. Adversative, Causal, Temporal & Modal Conjunctions

در این نوع ارتباط به مدد تمثیل، توضیح و یا مقایسه مطلبی به جمله قبل اضافه می‌شود. این رابطه معنایی وقتی برقرار می‌شود که جمله‌ای در رابطه با محتوای جمله قبلی در متن مطلبی اضافه کند. نمادهای متنی این رابطه معنایی مانند علاوه بر، هم، نیز، یا، همچنین، چه ... چه، ... و از این قبیل کلمات است که به عنوان پیوند افزایشی هم کاربرد دارند. همچنین قیده‌های زمانی مانند «سپس»، «پس از آن» و «در نهایت» نیز توالی و تقدم رویدادها را در روایت مشخص می‌کنند و در ایجاد انسجام مؤثرند. بنابراین زمانی بین دو جمله، ارتباط معنایی برقرار می‌شود که یک نوع توالی زمانی بین رویدادهای آن دو جمله برقرار باشد (لطفی‌پور ساعدی، ۱۳۷۱: ۱۱۴).

در ادامه سه متن در حوزه‌های متفاوت فرهنگی، سیاسی و ورزشی بر اساس این نظریه واکاوی خواهند شد؛ متن‌ها برگرفته از شبکه «العالم» می‌باشد. هدف بررسی تفاوت کاربست لایه‌های انسجام هالیدی در موضوعات مختلف است. هر جفت متن به یک رویداد یکسان اشاره دارند اما با تفاوت‌های جزئی در ارائه.

در تحلیل‌ها بنا بر نظر داور محترم ابتدا بررسی متون عربی آورده شده و به جهت حجم بالا رنگی نشده‌اند

۳. بخش تطبیقی پژوهش

۳-۱. فرهنگی

<https://www.alalam.ir/news/7364723>

این گزارش خبری عربی به برگزاری مراسم شب یلدا در مقر یونسکو در پاریس در تاریخ ۱۹ دسامبر ۲۰۲۵ می‌پردازد. تعداد واژگان این متن بدون احتساب تیترو تاریخ حدود ۱۳۰ واژه است.

<https://fa.alalam.ir/news/7364748>

گزارش فارسی نیز به همین رویداد (شب یلدا در یونسکو) در تاریخ ۱۹ دسامبر ۲۰۲۵ اشاره دارد، اما با لحن ملی‌گرایانه‌تر و عاطفی‌تر، از شب یلدا به عنوان «کهن یادگار سرزمین پرافتخارمان ایران» یاد می‌کند.

تعداد واژگان این متن بدون احتساب تیترو توضیحات منبع حدود ۱۱۰ واژه است.

انسجام در عربی بیشتر شبیه به یک پرونده توجیهی چندبعدی برای ثبت جهانی یک سنت است، در حالی که در متن فارسی، انسجام شبیه به روایتی است که مخاطب را در یک تجربه فرهنگی یکپارچه شریک می‌کند. در نتیجه دو استراتژی انسجامی برای دو مخاطب متفاوت وجود دارد.

۳-۱-۱. انسجام دستوری

- ارجاع

متن عربی با ارجاع گسترده به نهادهای بین‌المللی («منظمة التربية والعلوم والثقافة في الأمم المتحدة» (اليونسكو)) و ارجاع به جامعه مهاجر («أبناء الجالية الإيرانية المقيمين في فرنسا»)، چارچوبی فراملی-اجتماعی برجسته می‌سازد. این تفاوت در کارکرد ارجاع، نشان‌دهنده تأکید متن فارسی بر تکیه‌گاه سرزمینی و رسمی فرهنگ، و تأکید متن عربی بر ابعاد نهادی و اجتماعی مراسم است. در مقابل، متن فارسی با تکیه بر ارجاع مکانی و زمانی دقیق («شامگاه چهارشنبه ۲۶ آذرماه ۱۴۰۴»، «مقر سازمان... در پاریس») و ارجاع جمع‌مبثنی بر هویت ملی («هموطنان مقیم فرانسه»، «کشورمان»)، از ابتدا چارچوبی ملی-مکانی برای رویداد ترسیم می‌کند.

- حذف

متن عربی اما با ساختاری کامل‌تر و توصیفی‌تر، جزئیات را با دقت بیشتری می‌آورد: «ألقى ... كلمات ترحيبية قدما خلالها شروحا حول ... وهنا الحاضرين...». این رویکرد، بر رسمی‌تر و تشریحی‌تر بودن گزارش عربی دلالت دارد. متن فارسی با بهره‌گیری از حذف فعلی در ساختارهای پیچیده، بر ایجاز و روانی روایت تأکید دارد: «...توضیحاتی درباره اهمیت سنت های ایرانی از جمله شب یلدا ارائه و این مناسبت را به حاضرین تبریک گفتند». این حذف، کنش‌های سخنرانان را در یک واحد منسجم و فشرده قرار می‌دهد.

- جانشینی

در متن عربی، جانشینی با تراکم بالا و تنوع زیاد رخ داده است: عبارت «أقيم حفلاً» با «هذه الاحتفالية» جایگزین مفهومی شده، ضمیر «تخللته» جانشین کل فعل گردیده، و افعال «ألقى» و «تناولت» با ضمایر متصل و منفصل ادامه یافته‌اند. همچنین «منها» و «ومنه» جانشین بخشی از عبارت‌های پیشین شده و «قدمت فرقة... عروضاً» در ادامه با «وقدمت» (با حذف فاعل) جانشینی فعلی ایجاد کرده است. در مقابل، متن فارسی با وجود ساختار منسجم، از جانشینی محدودتری استفاده کرده و بیشتر بر تکرار واژگانی مانند «مراسم»، «یلدا» و «یونسکو» تأکید دارد. برای نمونه، «برگزار شد» تکرار شده، در حالی که متن عربی از «أقيم» و «أقيمت» در بافت‌های متفاوت بهره برده است. متن فارسی گاه به جای جانشینی، از ارجاع با «این» (مثلاً «این برنامه»، «این مناسبت») استفاده کرده که در عربی با تنوع بیشتری شامل «هذه الاحتفالية»، «هذا الحفل» و «هذه المناسبة» همراه است. این تفاوت نشان می‌دهد زبان عربی در متون فرهنگی نیز از ظرفیت جانشینی فشرده‌تری برخوردار است، در حالی که فارسی با حفظ انسجام، به شفافیت از طریق تکرار یا ارجاع‌های صریح‌تر گرایش دارد.

۳-۱-۲. انسجام واژگانی

- تکرار

هر دو متن از تکرار کلیدی یلدا و موسیقی سنتی ایرانی به عنوان هسته‌های معنایی بهره می‌برند.

تفاوت در گزینش واژگان مکمل مشهود است؛ متن عربی بر تقالید عریقه و أصالة تأکید دارد که بازتاب دهنده گفتمان تمدنی در بافت عربی است. متن فارسی اما با واژگانی مانند کهن یادگار و سرزمین پرافتخار، بار معنایی هویت ملی و تمدنی را در چارچوب گفتمان داخلی تقویت می‌کند.

به نظر می‌رسد متن عربی برای جبران بخشی از بار معنایی ازدست‌رفته ناشی از عدم تکرار برخی واژگان هویت‌ساز متن فارسی، مانند «کهن یادگار» و «سرزمین پرافتخار»، از تکرار واژگانی همچون «الأصالة» و «التقاليد العریقه» بهره گرفته است. این راهبرد، ضمن حفظ انسجام معنایی متن مقصد، به جبران بخشی از دلالت‌های فرهنگی و هویتی متن مبدأ کمک کرده است (ر.ک: خسروی سوادجانی و رستم‌پور ملکی، ۱۴۰۰: ۳۸۹).

- هم‌آیی

در متن عربی، هم‌آیی‌هایی مانند منظمة التربية والعلوم والثقافة (با ذکر کامل نام یونسکو) و الحفلة التراثية، انسجام با بافت بین‌المللی و رسمی را نشان می‌دهد.

در متن فارسی، هم‌آیی‌هایی مانند موسیقی اصیل ایرانی، خطه مازندران و غذای سنتی، شبکه‌ای از معنای فرهنگی-ملی را می‌سازد که برای مخاطب فارسی‌زبان آشنا و انسجام‌بخش است.

هر دو متن از حوزه‌های معنایی مشترک (فرهنگ، میراث، سنت) استفاده می‌کنند، اما ترتیب آن‌ها متفاوت است؛ متن عربی با تراش غیرمادی شروع و به موسیقی ختم می‌شود، در حالی که متن فارسی با شب یلدا آغاز و با غذای سنتی پایان می‌یابد. این تفاوت، اولویت‌بندی متفاوت در بازنمایی عناصر فرهنگی را نشان می‌دهد.

۳-۱-۳. انسجام معنایی-پیوندی

متن عربی پیوندهای افزودنی و تفسیری پیچیده‌تری را به کار می‌گیرد. استفاده از «بمبادرة من... وبالتعاون مع...» و «إضافة إلى...» نه تنها توالی، بلکه روابط نهادی و منطقی بین اجزا را نیز نشان می‌دهد. این امر حاکی از آن است که انسجام در متن عربی، در پی نمایش شبکه‌ای از همکاری‌ها و ابعاد مختلف رویداد است، در حالی که انسجام در متن فارسی بر نمایش توالی منظم و روان مراسم متمرکز است. در مقابل، متن فارسی از پیوندهای ترتیبی ساده‌ای مانند «در ادامه» و «در پایان» استفاده می‌کند که ساختاری خطی و شبیه به یک برنامه زمان‌بندی شده ایجاد می‌نماید.

تحلیل فوق نشان می‌دهد که دو گزارش به ظاهر معادل، با به‌کارگیری استراتژی‌های انسجامی متفاوت، دو «یلدای» متمایز می‌سازند. متن فارسی با انسجامی خطی، نمادین و عاطفی، یلدایی می‌سازد که پیش از هر چیز میراث درونی و مایه افتخار ملی است. این گزارش مخاطب را به درون دایره «ما» می‌کشد و بر تعلق‌خاطر جمعی تأکید دارد. در مقابل، متن عربی با انسجامی توصیفی، نهادی و توسعه‌ای، یلدایی را عرضه می‌دارد که مورد تأیید و حمایت نهادهای بین‌المللی است و به‌عنوان بخشی از میراث مشترک بشری قابل ارائه و دفاع در مجامع جهانی است. بنابراین، می‌توان گفت انسجام در این متون، تنها یک ابزار زبانی نیست، بلکه خود بخشی از استراتژی بازنمایی است. انتخاب بین «کهن یادگار پرافتخار» در برابر «التقالید العریقه»، یا بین ساختار روایی ساده در برابر ساختار تشریحی پیچیده، انتخابی تصادفی نیست، بلکه نشان‌دهنده موضع‌گیری متفاوت هر متن در قبال پدیده فرهنگ و مخاطب فرضی خود است. این یافته بر این امر صحنه می‌گذارد که تحلیل انسجام، پنجره‌ای است به سوی ایدئولوژی پنهان در گفتمان و نشان می‌دهد چگونه زبان می‌تواند واقعیت‌های اجتماعی به ظاهر یکسان را به شیوه‌هایی اساساً متفاوت بازسازی کند.

۲-۳. سیاسی

<https://www.alalam.ir/news/7370938>

این گزارش عربی نیز به سخنرانی شیخ نعیم قاسم در تاریخ ۲۸ دسامبر ۲۰۲۵ در مراسم بزرگداشت «حاج محمد یاغی» می‌پردازد. متن با لحن رسمی‌تر و تفصیلی‌تر، ضمن اشاره به نقش آمریکا در حمایت از فساد و تحریم‌ها، بر تقابل دو گزینه «وصایت کامل آمریکا و رژیم صهیونیستی» یا «بازیابی حاکمیت» تأکید کرده و پروژه خلع سلاح را نقشه‌ای آمریکایی-صهیونیستی برای پایان دادن به مقاومت معرفی می‌کند. گزارش همچنین شامل افشای جنایت رژیم صهیونیستی در نقض آتش‌بس و حمایت از وحدت شیعیان (حزب‌الله و امل) است. تعداد واژگان این گزارش (بدون احتساب تیترو تاریخ) حدود ۲۶۰ واژه است.

<https://fa.alalam.ir/news/7370943>

این گزارش به سخنرانی شیخ نعیم قاسم، دبیرکل حزب‌الله لبنان، در دومین سالگرد درگذشت یکی از اعضای ارشد این جنبش اشاره دارد که در ۲۸ دسامبر ۲۰۲۵ ایراد شده است. متن بر محوریت سه محور اصلی تنظیم شده؛ نقش آمریکا و رژیم صهیونیستی در بی‌ثباتی لبنان و تسلط بر مفاصل اقتصادی، مخالفت قاطع با خلع سلاح مقاومت به عنوان پروژه‌ای برای نابودی قدرت لبنان و تأکید بر پایبندی مقاومت به آتش‌بس در مقابل نقض مداوم آن توسط رژیم صهیونیستی. تعداد واژگان این گزارش (بدون احتساب تیترو تاریخ) حدود ۲۸۰ واژه است.

۳-۲-۱. انسجام دستوری

- ارجاع

متن عربی از تنوع در ارجاع بهره می‌برد: الأمين العام لحزب الله → الشيخ قاسم → وأشار → وشد. علاوه بر ارجاع شخصی، از ارجاع به مفاهیم انتزاعی به عنوان کنشگر استفاده گسترده‌ای می‌شود: مشروع «نزع السلاح»، هذا المشروع. این کار، مفهوم را به اندازه شخص در کانون گفتمان قرار می‌دهد و استدلال را انتزاعی‌تر و ساختاریافته‌تر می‌کند. متن فارسی از ارجاع شخصی مکرر و زنجیره‌ای برای ایجاد پیوستار گفتمانی استفاده می‌کند: شیخ نعیم قاسم → وی → دبیرکل حزب الله → وی. این چرخه ارجاعی، گوینده را به عنوان کانون ثابت و مسلط گفتمان تقویت می‌کند. ارجاع به «دشمن» نیز با صفات ثابت (صهیونیستی) همراه است که هویت ثابت و یکپارچه‌ای برای مقابل می‌سازد.

در گونه سیاسی، در حالی که متن عربی با تغییر در شیوه ارجاع (أكّد، لفت، وحذر، وتساءل)، گفتمان را چندبعدی و پویا نشان می‌دهد و بر فرآیند استدلال بیش از خود گوینده تمرکز می‌کند، متن فارسی با تکراری خطی (وی گفت...) وی افزود...) بر صدای واحد و یکنواخت رهبر تأکید دارد.

- حذف

هر دو متن از حذف به عنوان ابزاری برای ایجاد ضرباهنگ کلامی استفاده می‌کنند، اما با اهداف متفاوت. متن عربی از حذف در بافت پیچیده‌تر نحوی برای ایجاد جملات مرکب فشرده و پرطنین بهره می‌برد: مشيراً إلى أن... مضيقاً أن... این ساختارهای حذفی، چند لایه از موضع‌گیری (تأکید، اشاره، افزودن) را در یک واحد منسجم جای می‌دهند و انسجام منطقی درونی سخن را بالا می‌برند. متن فارسی عمدتاً حذف نهاد در نقل قول‌های پیاپی را به کار می‌برد (وی افزود: سیطره آمریکا...). این حذف، گزاره‌ها را به شکلی فشرده و بی‌وقفه به هم متصل می‌کند که حس فوریت و انباشتگی اتهامات را تقویت می‌نماید.

- جانشینی

در متن عربی، جانشینی گسترده و متنوع است؛ ضمیر «المقاوم» در بخش‌های بعدی با «نزع السلاح» جایگزین مفهوم می‌شود، افعالی مانند «أكّد» با «مضيقاً» و «لفت» با «مشدداً» ادامه می‌یابند، و «كذلك» و «هكذا» جانشین جملات پیشین می‌شوند. در مقابل، متن فارسی بیشتر به جای جانشینی، از تکرار واژه «وی» برای ارجاع به دبیرکل و تکرار کامل عبارت‌هایی مانند «حزب الله» و «مقاومت» استفاده کرده، و ساختارهای عربی را به جملات مستقل و گسسته تبدیل نموده که زنجیره جانشینی را قطع کرده است. این تفاوت نشان می‌دهد زبان عربی به دلیل ظرفیت‌های نحوی، امکان جانشینی متراکم‌تری دارد، در حالی که فارسی برای شفافیت بیشتر به تکرار گرایش نشان می‌دهد.

۳-۲-۲. انسجام واژگانی

- تکرار

متن عربی در کنار تکرار کلیدواژه‌های مشابه (المقاومة، العدو، السیادة)، از تکرار حوزه‌های معنایی گسترده‌تر استفاده می‌برد؛ حوزه تخریب/تهدید (ضرب القدرة، مشهد أسود، الفتنة)، حوزه مسئولیت/تعهد (ملتزم، مسؤولة، معنیون). این تکرار، چارچوب تفسیری غنی‌تری از بحران ارائه می‌دهد. متن فارسی بر تکرار هسته‌ای کلیدواژه‌های ایدئولوژیک و تقابلی تأکید می‌ورزد؛ مقاومت (۱۳ بار)، دشمن صهیونیستی (۷ بار)، حاکمیت، آزادی. این تکرار طنین ایدئولوژیک ایجاد کرده و مرزهای گفتمان را به شدت تعیین می‌کند.

در متن عربی، تکرار بیشتر شبیه به تمایز مفاهیم در یک بحث منطقی است که بر تحلیل پیامدها و مسئولیت‌ها تمرکز دارد. تکرار در متن فارسی مانند فریاد شعار عمل می‌کند که بر وفاداری و پایداری تأکید دارد.

- هم‌آیی

شبکه هم‌آیی در متن عربی، روابط علی و پیچیده‌تر را نشان می‌دهد:

أمیرکا الطاغیة ← ترعی الفساد ← تفرض العقوبات.

مشروع «نزع السلاح» ← يهدف إلى ← وضرب القدرة المالية والاجتماعية.

این هم‌آیی‌ها زنجیره‌ای از توطئه و پیامد را ترسیم می‌کنند که استدلال را پیچیده‌تر و به ظاهر تحلیلی‌تر می‌نماید.

شبکه هم‌آیی در متن فارسی، تقابل ساده و قدرتمند می‌سازد:

سیاست‌های آمریکا و دشمن صهیونیستی ← توفان و بی‌ثباتی.

خلع سلاح مقاومت ← پروژه نابودسازی قدرت لبنان.

حزب الله ← نقشی سازنده، شفاف.

این هم‌آیی‌ها دوست/دشمن و خیر/شر را به وضوح ترسیم می‌کنند.

در متن فارسی، واژگان حول حوزه‌های معنایی مبارزه، تعلق و حقانیت گرد می‌آیند: آزاد کرد، پیشروی رزمندگان، ایستاد، مقاومت خواهیم کرد، صاحبان لبنان، حقوق‌مان. این حوزه‌ها هویت فعال، پویا و مالک را برای «ما» می‌سازند.

در متن عربی، علاوه بر حوزه‌های فوق، حوزه‌های معنایی دولت، استراتژی و عقلانیت حضور پررنگی دارند: السياسة، بناء الدولة، استراتيجية الأمن الوطني، مصلحة لبنان، خطير ويمس المصالح الوطنية. این امر نشان می‌دهد گفتمان عربی سعی دارد خود را در چارچوب دولت‌محور و مبتنی بر عقلانیت ملی نیز تعریف کند.

۳-۲-۳. انسجام معنایی-پیوندی

متن عربی از گستره وسیع‌تری از پیوندهای منطقی و تقابلی استفاده می‌کند: إما... أو...، حتی لو، لیتم بعدها. این پیوندها استدلال شرطی و مرحله‌ای را ممکن می‌سازند. به ویژه پیوند حتی لو در حتی لو سمی «بحصریة السلاح» نشان‌دهنده آگاهی گفتمانی بالا و پیش‌بینی استدلال مقابل است. م تن فارسی از پیوندهای ساده افزودنی و تقابلی به وفور استفاده می‌کند (و، در حالی که، اما، لذا). این پیوندها روابط را شفاف اما اغلب دوقطبی (ما/آنها، مقاومت/دشمن) می‌کنند. پیوند لذا در ما صاحبان لبنان هستیم لذا تعدی... یک پیوند استنتاجی فوری و قاطع ایجاد می‌کند که برای مخاطب عام بسیار اقناعی است.

وجه تمایز اساسی در این است که پیوند در متن فارسی بیشتر عاطفی-اقناعی و ایجادکننده قطب‌بندی روشن بوده و در متن عربی، پیوند بیشتر تحلیلی-استدلالی و نشان‌دهنده تفکر استراتژیک و چندوجهی می‌باشد.

بر اساس یافته‌های حاصل از تحلیل گفتمانی دو روایت فارسی و عربی از یک رویداد سیاسی، تفاوت در کاربری راهبردهای انسجامی صرفاً به ظرفیت‌های صرفی-نحوی دو زبان بازمی‌گردد، بلکه بازتابی از دو خرده‌گفتمان متمایز در مواجهه با ژانر خبر سیاسی است: گفتمان عربی با بهره‌گیری از جانشینی متراکم، ارجاع مفهومی و پیوندهای استدلالی-شرطی، سعی در بازنمایی مقاومت در چارچوبی دولت‌محور و عقلانیت‌گرای ملی دارد، در حالی که گفتمان فارسی با تأکید بر تکرار کلیدواژه‌های هویتی، ارجاع شخصی مکرر و پیوندهای تقابلی-عاطفی، همان رویداد را در قالبی هویت‌بنیان و قطب‌ساز روایت می‌کند؛ این دوگانگی نه صرفاً زبانی، بلکه نشان‌دهنده دو راهبرد متفاوت گفتمان‌پردازی رسانه‌ای در بازتولید معنای «مقاومت» برای دو مخاطب متفاوت است.

۳-۳. ورزشی

<https://www.alalam.ir/news/7366978>

این گزارش عربی نیز به همان رویداد، یعنی تاج‌گذاری ایران به عنوان قهرمان بخش تیمی جام جهانی زورخانه‌ای در هند در تاریخ ۲۳ دسامبر ۲۰۲۵ می‌پردازد. متن با ساختاری فشرده‌تر، ضمن برشمردن کشورهای شرکت‌کننده (هفت کشور) و تأکید بر عملکرد «چشمگیر» تیم ایران با ۷۴۵ امتیاز، به رتبه‌های دوم و سوم (عراق و آذربایجان) اشاره کرده و از ارائه جزئیات امتیازات سایر تیم‌ها خودداری نموده است. تعداد واژگان این گزارش (بدون احتساب تیتراژ) حدود ۷۰ واژه است.

<https://fa.alalam.ir/news/7366783>

این گزارش خبری به قهرمانی تیم ملی ایران در بخش تیمی پنجمین دوره جام جهانی ورزش‌های زورخانه‌ای و کشتی پهلوانی در هند (آغاز شده در ۱ دی ۱۴۰۴/۲۳ دسامبر ۲۰۲۵) اشاره دارد. متن با ذکر جزئیات فنی، حضور هفت کشور (ایران، عراق، آذربایجان، بلاروس، اوگاندا، تانزانیا و هند) را برشمرد و با ارائه دقیق امتیازات (۷۴۵ امتیاز برای ایران)

و اختلاف قابل توجه با عراق ۳۷۲ امتیازی)، بر برتری مقتدرانه ایران تأکید کرده است. تعداد واژگان این گزارش (بدون احتساب تیترو تاریخ) حدود ۱۱۵ واژه است.

با بررسی دو گزارش ورزشی از قهرمانی ایران در جام جهانی زورخانه‌ای، سازوکارهای انسجامی در ژانر خبر ورزشی به طور مشخصی نمایان می‌شود. این تحلیل نشان می‌دهد که در ژانر ورزشی، انسجام واژگانی و دستوری (به ویژه ارجاع و پیوند) به شکل بارزی برجسته می‌شوند، زیرا نیاز به انتقال سریع، دقیق و ساختاریافته اطلاعات رقابتی و نتایج، محور اصلی است. برخلاف گزارش‌های فرهنگی که بر انسجام پیوندی و معنایی-هویتی تأکید دارند، در گزارش ورزشی، انسجام مبتنی بر توالی رخدادها، ارجاع روشن به کنشگران و تکرار حوزه‌های معنایی رقابت غالب است.

۳-۳-۱. انسجام دستوری

- ارجاع

متن عربی از ارجاع توصیفی و کنشی برای ایجاد پویایی خبری بهره می‌برد:

توجت ایران ← لُتَوَجَ بطلاً. این ارجاع پیش‌بینانه (ل + فعل مضارع) نه تنها وقوع را گزارش می‌کند، بلکه نتیجه را به عنوان هدف عمل قبلی پیوند می‌زند.

فعالیات النسخة الخامسة ← وشهدت المنافسات الجماعية (ارجاع از کل رویداد به بخش خاص). متن فارسی اما از ارجاع نشانه‌ای دقیق و عددی برای ایجاد پیوند و شفافیت استفاده می‌کند:

پنجمین دوره ← در این دوره از رقابت‌ها (ارجاع به پیش‌متن)

تیم ایران ← پس از ایران (ارجاع مقایسه‌ای)

ارجاع عددی به امتیازات (۷۴۵ امتیاز، ۳۷۲ امتیاز) که هسته مرکزی انسجام گزارشی ورزشی است.

در ژانر ورزشی، متن عربی با استفاده از ارجاع کنشی و سببی (لُتَوَجَ)، انسجامی روایی و علیّ ایجاد می‌کند که بر فرآیند قهرمانی تأکید دارد. در مقابل، متن فارسی با ایجاد زنجیره‌های ارجاعی مبتنی بر اعداد و رتبه‌بندی، انسجامی آماری و ساختاریافته می‌سازد که شبیه به جدول نتایج است.

- حذف

هر دو متن در بخش فهرست کشورها از حذف بهره می‌برند، اما به شیوه‌ای متفاوت:

متن عربی: بمشاركة سبع دول هي: إيران، العراق، حذف فعل «هي» (هستند) پس از «دول»، اما با افزودن هي: برای معرفی، که انسجام نحوی رسمی‌تر را حفظ می‌کند.

متن فارسی: تیم‌های ایران، عراق، بلاروس و... حضور دارند. حذف فعل (حضور دارند) پس از لیست، الگوی متداول گزارش نویسی فارسی برای فشردگی است.

این نشان می‌دهد در ژانر ورزشی، حذف برای ایجاز در ارائه لیست‌ها مشترک است، اما زبان عربی تمایل بیشتری به حفظ نشانه‌های دستوری رابط دارد.

- جانشینی

در متن عربی، جانشینی با تراکم بالایی رخ داده است: فعل «انطلقت» با «وشهدت» ادامه یافته، ضمیر «التي» در «الهند الدولة المضيفة» جانشین کشور میزبان شده، و «المنافسات الجماعية» با «هذه الفئة» جایگزین مفهومی گردیده است. همچنین ساختار «لِتَوَجَّح» نتیجه رقابت را بدون تکرار فاعل بیان می‌کند و «فی المركز الثاني» و «ثالثاً» جانشین عبارات توصیفی مفصل شده‌اند. در مقابل، متن فارسی با وجود روانی، از جانشینی کمتری بهره برده و بیشتر بر تکرار واژگانی مانند «تیم ایران» و «امتیاز» تکیه کرده است؛ برای مثال، «در صدر جدول قرار گرفت» تکرار شده، در حالی که متن عربی از «بطلاً للعالم» و «فی هذه الفئة» برای تنوع جانشینی استفاده کرده است. این تفاوت نشان می‌دهد زبان عربی در متون خبری نیز به جانشینی فشردتر گرایش دارد، در حالی که فارسی با وجود ساختارهای جانشینی مشابه، برای وضوح بیشتر به تکرار تمایل نشان می‌دهد.

۳-۲-۳. انسجام واژگانی

- تکرار

هر دو متن از تکرار کلیدواژه‌های ایران، زورخانه‌ای/الزورخانه و جهانی/العالم استفاده می‌کنند.

تفاوت کلیدی در تکرار حوزه معنایی «برتری» است:

متن عربی: توج، توجت، بطلاً، متقدماً بفارق كبير. تکرار در چارچوب استعاره‌ها و اصطلاحات پادشاهی و برتری آشکار.

متن فارسی: قهرمان شد، صدرنشینی، مقتدرانه در صدر جدول قرار گرفت. تکرار در چارچوب اصطلاحات رتبه‌بندی ورزشی (صدر جدول، رده‌های بعدی).

این نشان می‌دهد از تکرار در ژانر ورزشی نه تنها برای انسجام موضوعی، بلکه برای تقویت گفتمان غالب متن استفاده می‌شود.

- هم‌آیی

شبکه هم‌آیی در متن عربی حول اصطلاحات نمایش و عملکرد برجسته شکل می‌گیرد:

فعالیات، شهادت المنافسات، أداء لافتاً، بفارق کبیر.

این هم‌آیی‌ها رویداد را بیشتر به عنوان یک نمایش یا صحنه عملکرد قهرمانانه تصویر می‌کند.

شبکه هم‌آیی در متن فارسی حول اصطلاحات رقابت سازمان‌یافته می‌چرخد:

پنجمین دوره مسابقات، به میزبانی کشور هند، بر اساس برنامه اعلام‌شده، رقابت‌های این دوره، صدر جدول.

این هم‌آیی‌ها یک چارچوب نهادی و قاعده‌مند برای رویداد ورزشی ترسیم می‌کنند.

حوزه‌های معنایی مشترک عبارتند از رقابت، تیم، کشور، امتیاز.

تفاوت در حوزه‌های معنایی مکمل بدین شرح است:

متن عربی: تتوج بلقب، بطوله، منافسات جماعیه. (عنوان‌ها و افتخارات)

متن فارسی: رشته تیمی، رشته انفرادی، رشته کشتی پهلوانی، امتیاز. (تخصص و تقسیم‌بندی ورزشی)

متن فارسی بر جزئیات فنی و ساختار رقابت تمرکز دارد، در حالی که متن عربی بر نتیجه نهایی و کسب عنوان تأکید می‌ورزد.

۳-۳-۳. انسجام پیوندی

متن عربی از پیوندهای پیچیده‌تر روایی و تفسیری استفاده می‌کند:

متقدماً بفارق کبیر علی منافسیه، لیتوج بطلاً (پیوند سببی-نتیجه‌ای که عملکرد برتر را به نتیجه قهرمانی پیوند می‌دهد).

فیما حلّ فریق ... ثالثاً (فیما به عنوان پیوند تقابلی-ترتیبی که همزمان ترتیب و تقابل را نشان می‌دهد).

متن فارسی شدیداً متکی به پیوندهای ترتیبی و افزودنی ساده برای انسجام خطی رخدادهاست:

پس از ایران، ... (ترتیبی مقایسه‌ای)

همچنین تیم اوگاندا... (افزودنی)

بر اساس برنامه اعلام‌شده، ... (پیوند استنادی که گزاره بعدی را به یک منبع بیرونی متصل می‌کند).

در ژانر ورزشی، پیوند در متن فارسی بیشتر نقش سازمان‌دهی اطلاعات ایستا (نتایج، برنامه) را دارد، در حالی که در متن عربی، پیوند برای ساختن روایتی پویا و پرتنش از رقابت به کار می‌رود.

در نتیجه تفاوت در بسامد و نوع راهبردهای انسجامی در دو روایت فارسی و عربی از یک رویداد ورزشی، نه صرفاً ناشی از تمایزهای صرفی-نحوی دو زبان، بلکه بازتابی از خرده‌فرهنگ گفتمانی حاکم بر هر یک از این دو رسانه در

مواجهه با ژانر خبر ورزشی است؛ به گونه‌ای که زبان عربی با گرایش به جانشینی فشرده و ارجاع کنشی-سببی، روایتی پویا و فرآیندمحور می‌سازد و زبان فارسی با تأکید بر تکرار کلیدواژه‌های رتبه‌ای و ارجاع عددی-آماري، گفتمانی ساختاریافته و جدول‌وار را بازتولید می‌کند؛ امری که ضرورت بازتعریف «معادل‌یابی بینا فرهنگی» را نه در سطح واژگان، بلکه در سطح راهبردهای کلان انسجام‌بخشی آشکار می‌سازد.

۴. بحث و نتیجه‌گیری

این پژوهش با کشف الگوی مذکور و ارائه چارچوبی عملی، گامی در جهت نظریه‌پردازی بومی و کاربردی در حیطه مطالعات ترجمه فارسی-عربی برداشته است. بررسی‌های انجام‌شده نشان می‌دهد که رابطه میان ژانر و انسجام، رابطه‌ای کارکردی و اقتضایی است. آنچه یک متن را از حیث انسجام متمایز می‌کند، نه ویژگی‌های صوری ثابت، بلکه کارکرد اجتماعی آن و نوع ارتباطی است که با مخاطب برقرار می‌کند. به عبارت مشخص‌تر، در متون فرهنگی که کارکرد اصلی‌شان نمایش و هویت‌سازی است، انسجام عمدتاً از طریق سازوکارهای تجمیع‌کننده و نمادپرداز شکل می‌گیرد. در متون ورزشی با کارکرد اطلاع‌رسانی ساختاریافته، انسجام نقش سازمان‌دهنده و عینیت‌بخش دارد و در متون سیاسی که بر اقناع و قطبی‌سازی متکی هستند، انسجام به ابزاری تقویت‌کننده و جهت‌دهنده بدل می‌شود.

این یافته حائز اهمیت نظری است، زیرا نشان می‌دهد که قرارگرفتن تحلیل انسجام در بافت گونه، آن را از یک بررسی صوری فراتر می‌برد و به ابزاری توانمند برای کشف استراتژی‌های پنهان بازتولید ایدئولوژی، قدرت و هویت در گفتمان تبدیل می‌کند. بنابراین انسجام نه یک ویژگی انتزاعی و ثابت، بلکه استراتژی زبانی پویایی است که متن به کمک آن خود را با اهداف ارتباطی هر گونه هماهنگ می‌سازد. گونه با تعیین اینکه مخاطب چه دریابد، چه احساس کند و چه واکنشی نشان دهد، دستورالعملی نانوشته برای انتخاب نوع انسجام فراهم می‌آورد.

در چارچوب نظری این پژوهش، تلفیق سامانه انسجامی هالیدی با نظریه گونه و تحلیل کارکرد ارتباطی، قدرت تبیین‌کنندگی تحلیل را به طرز چشمگیری افزایش می‌دهد و نشان می‌دهد که انسجام پاسخگوی اقتضائات موضوع است. این دستاورد گامی در جهت توسعه کاربردی نظریه نقش‌گرا در مطالعات ترجمه به‌ویژه برای زوج‌های زبانی با فاصله فرهنگی-سبکی چشمگیر مانند فارسی و عربی به شمار می‌رود.

بر مبنای یافته‌های این پژوهش می‌توان ادعا کرد که معادل موفق در ترجمه، بازآفرینی گونه‌محور انسجام است؛ معادل‌گزینی در حقیقت مهندسی انسجام تلقی می‌شود که مستلزم آگاهی همزمان از معماری ساختار متن مبدأ و جغرافیای سبکی ژانر در زبان مقصد است. به طور عملی، فرایند بازآفرینی انسجام را می‌توان در سه گام خلاصه کرد: نخست تشخیص گونه و غایت ارتباطی متن از طریق پرسش از هدف اقناعی، اطلاع‌رسانی یا ترغیبی بودن آن. دوم اولویت‌بندی راهبرد انسجامی بر اساس این تشخیص، بدین صورت که در متن‌های اقناعی و هویت‌ساز (فرهنگی)، اولویت با انتخاب معادل‌های فرهنگی و تکرار تأکیدی است؛ در متن‌های اطلاع‌ی و استدلالی (علمی، سیاسی)، اولویت

با تصریح، پیوند منطقی و دقت ارجاعی؛ و در متن‌های ترغیبی و خبری (ورزشی، خبری)، اولویت با پویاسازی ساختار و حرفه‌ای‌سازی واژگان. سوم بازآرایی بر اساس هنجارهای سبکی گونه در زبان مقصد، همچون ساختار فعل‌محور در عربی خبری، قالب‌های معرفی فرمال در عربی علمی، و اصطلاحات خاص در عربی ورزشی.

تعارض منافع

نویسندگان هیچ گونه تعارض منافی ندارند.

بیانیه نحوه استفاده از ابزار هوش مصنوعی

از هوش مصنوعی صرفاً به منظور ویرایش زبان انگلیسی و بررسی برخی اصطلاحات استفاده شده است.

منابع

- اصغری، جواد، و علیمزادی، مریم. (۱۳۹۴). جستارهایی در ترجمه داستان. تهران: انتشارات جهاد دانشگاهی.
- امیری خراسانی، احمد، و علی‌نژاد، حلیمه. (۱۳۹۴). بررسی عناصر انسجام متن در نفثه المصدور بر اساس نظریه هالیدی و حسن. متن‌پژوهی/ادبی، ۱۹ (۶۳)، ۷-۳۷. https://ltr.atu.ac.ir/article_1396.html
- بخشی، مریم، حسینی فجور، اکرم، و احدزاده، پرویز. (۱۴۰۳). بررسی عناصر انسجام در سوره قلم بر اساس نظریه هالیدی و حسن. پژوهش‌های زبان‌شناختی قرآن، ۱۳ (۱)، ۱۰۷-۱۲۸. <https://doi.org/10.22108/nrgs.2024.137904.1878>
- پاشازانوس، احمد، و نبی‌پور، مریم. (۱۳۹۶). عوامل انسجام در سوره زلزال براساس نظریه هالیدی و حسن. پژوهش‌نامه معارف قرآنی، ۸ (۳۰)، ۸۱-۱۰۲. <https://doi.org/10.22054/rjqk.2017.8721>
- خامه‌گر، محمد. (۱۳۹۷). کارایی نظریه هالیدی در ترسیم انسجام متنی سوره‌های قرآن. پژوهش‌های قرآنی، ۲۳ (۸۶)، ۴-۲۹. <https://doi.org/10.22081/jqr.2018.47412.1530>
- خسروی سوادجانی، نرگس، و رستم‌پور ملکی، رقیه. (۱۴۰۰). راهکارهای جبران افت معنی در ترجمه شعر معاصر عربی به فارسی (بررسی موردی ترجمه شفيعی کدکنی). جستارهای زبانی، ۱۲ (۴)، ۳۷۳-۴۰۴. <https://doi.org/10.29252/LRR.12.4.12>
- رحمانی، روشن، و حق‌شناس، شهربانو. (۱۴۰۳). واکاوی عناصر انسجام متن در خاوران‌نامه بر پایه نظریه هالیدی و حسن. مطالعات زبانی و بلاغی، ۱۵ (۳۸)، ۱۲۵-۱۵۰. <https://doi.org/10.22075/jlrs.2024.34291.2480>
- صفوی، کوروش. (۱۳۸۳). درآمدی بر معناشناسی (چاپ دوم). سوره مهر.
- عبدالمجید، جلیل. (۱۹۹۸). البدیع بین البلاغۃ العربیۃ واللسانیات النصیۃ. الهیئۃ المصریۃ العامۃ للکتاب.
- عبدی، صلاح‌الدین، و زاهد، فاطمه. (۱۴۰۲). بررسی عوامل انسجام دستوری در سوره مبارکه نبا و ترجمه فارسی آن (بررسی مورد کاوی ترجمه حسین استاد ولی). مطالعات ادب/اسلامی، ۲ (۲)، ۱-۲۳. <https://doi.org/10.22034/jilr.2023.62760>
- محمدی، محتشم، و صادقیان، یونس. (۱۴۰۲). بررسی جایگاه انسجام متن در سه حکایت از رونق المجالس بر اساس نظریه هالیدی و حسن. پژوهش‌نامه اورمزد، ۱۹۴ (۶۳)، ۲۲۱-۲۲۱.
- موسوی‌نیا، سید مهدی، و قلاوندی، زیبا. (۱۴۰۱). بررسی و تحلیل غزل فاضل نظری، مطابق الگوی انسجام متن هالیدی و حسن. کاوش‌نامه زبان و ادبیات فارسی، ۲۳ (۵۵)، ۱۳۳-۱۶۲. <https://doi.org/10.29252/kavosh.2022.17935.3189>
- ناتل خانلری، پرویز. (۱۳۵۱). دستور زبان فارسی کهن. بنیاد فرهنگ ایران.

- ولیئی، یونس، میرزایی الحسینی، سید محمود، و فرهادی، محمد. (۱۳۹۵). عوامل انسجام متن در سوره نوح. پژوهش‌های زبان‌شناختی قرآن، ۵(۱)، ۶۹-۸۶. <https://doi.org/10.22108/nrgs.2016.20532>
- عبدی، صلاح‌الدین و زاهد، فاطمه (۱۴۰۲). بررسی عوامل انسجام دستوری در سوره مبارکه نبا و ترجمه فارسی آن (بررسی مورد کاوی ترجمه حسین استاد ولی). فصلنامه مطالعات ادب اسلامی، ۲ (۲)، ۱-۲۳. <https://doi.org/10.22034/jilr.2023.62760>
- عبدالمجید، جلیل، ۱۹۹۸، البدیع بین البلاغۃ العربیۃ واللسانیات النصی، القاہرہ، الہیئۃ المصری العام للکتاب.
- مہاجر، مہران و نبوی، محمد (۱۳۷۶). بہ سوی زبان‌شناسی شعر: رھیافتی نقش‌گرا. تہران: نشر مرکز.

English References

- Al-Alam [Website]. <https://www.alalam.ir/news>
- Firth, J. R. (1957). *Papers in linguistics*. Oxford University Press.
- Halliday, M. A. K. (2002). *Linguistics studies of text & discourse*. Continuum.
- Halliday, M. A. K. (2004). *An Introduction to Functional Grammar* (Christian M. I. M Matthiessen, Reviser; 3rd ed.). Hodder Arnold.
- Halliday, M. A. K., & Hassan, R. (1976). *Cohesion in English*. London, Longman.
- Sinclair, J. (1991). *Corpus, concordance, collocation*. Oxford University Press.
- Yule, G. (2006). *The study of language* (3rd edition). Cambridge University Press.

Persian and Arabic References Presented in English

- Abdi, S., & Zahed, F. (2023). A study of grammatical cohesion factors in Surah An-Naba and its Persian translation (A case study of Hossein Ostad Vali's translation). *Quarterly Journal of Islamic Literature Studies*, 2(2), 1-23. <https://doi.org/10.22034/jilr.2023.62760> [In Persian]
- Abdi, S., & Zahed, F. (2023). Examining grammatical cohesion factors in Surah An-Naba and its Persian translation (A case study of Hossein Ostad Vali's translation). *Motale'at-e Adab-e Eslami*, 2(2), 1-23. <https://doi.org/10.22034/jilr.2023.62760> [In Persian]
- Abdul-Majid, J. (1998). *Al-Badi' between Arabic rhetoric and text linguistics*. General Egyptian Book Organization. [In Arabic]
- Abdulmajid, J. (1998). *Al-Badi' between Arabic rhetoric and textual linguistics*. General Egyptian Book Organization. [In Arabic]
- Al-Alam Farsi [Website]. <https://fa.alalam.ir/news> [In Persian]
- Amiri Khorasani, A., & Alinejad, H. (2015). Examining the elements of textual cohesion in *Nafthat al-Masdoor* based on Halliday and Hasan's theory. *Literary Text Research*, 19(63), 7-37. https://ltr.atu.ac.ir/article_1396.html [In Persian]
- Asghari, J., & Alimoradi, M. (2015). *Essays on the translation of fiction*. ACECR Publishing, Tehran Branch. [In Persian]
- Bakhshi, M., Hosseini Fojour, A., & Ahadzadeh, P. (2024). Examining the elements of cohesion in Surah Al-Qalam based on Halliday and Hasan's theory. *Linguistic Research in the Holy Quran*, 13(1), 107-128. <https://doi.org/10.22108/nrgs.2024.137904.1878> [In Persian]
- Khamegar, M. (2018). The efficiency of Halliday's theory in depicting the textual cohesion of Quranic chapters. *Pajooreshha-ye Qurani*, 23(86), 4-29. <https://doi.org/10.22081/jqr.2018.47412.1530> [In Persian]

- Khosravi Savadjani, N., & Rostampour Maleki, R. (2021). Strategies for compensating for the loss of meaning in translating contemporary Arabic poetry into Persian (A case study of Shafiei Kadkani's translation). *Language Related Research*, 12(4), 373-404. <https://doi.org/10.29252/LRR.12.4.12> [In Persian]
- Mohajer, M., & Nabavi, M. (1997). *Towards a linguistics of poetry: A functional approach*. Nashr-e Markaz. [In Persian]
- Mohammadi, M., & Sadeghian, Y. (2023). An examination of the place of textual cohesion in three tales from *Rownaq al-Majales* based on Halliday and Hasan's theory. *Pajooheshname-ye Urmazd*, (63), 194-221. [In Persian]
- Mousavinia, S. M., & Ghalavandi, Z. (2022). Examining and analyzing Fazel Nazari's sonnet according to Halliday and Hasan's model of textual cohesion. *Kavoshnameh in Persian Language and Literature*, 23(55), 133-162. <https://doi.org/10.29252/kavosh.2022.17935.3189> [In Persian]
- Natel Khanlari, P. (1972). *Grammar of the ancient Persian language*. Bonyad-e Farhang-e Iran. [In Persian]
- Pashazanous, A., & Nabipour, M. (2017). Cohesion factors in Surah Az-Zalzal based on Halliday and Hasan's theory. *Quranic Knowledge*, 8(30), 81-102. <https://doi.org/10.22054/rjqk.2017.8721> [In Persian]
- Rahmani, R., & Haghshenas, S. (2024). Analyzing the elements of textual cohesion in *Khavaran-Nameh* based on Halliday and Hasan's theory. *Journal of Linguistic and Rhetorical Studies*, 15(38), 125-150. <https://doi.org/10.22075/jlrs.2024.34291.2480> [In Persian]
- Safavi, K. (2004). *An introduction to semantics* (2nd ed.). Soureh Mehr. [In Persian]
- Sinclair, J. (1991). *Corpus, concordance, collocation*. Oxford University Press.
- Vali'i, Y., Mirzaei al-Hosseini, S. M., & Farhadi, M. (2016). Cohesive devices in Surah Nuh. *Linguistic Research in the Holy Quran*, 5(1), 69-86. <https://doi.org/10.22108/nrgs.2016.20532> [In Persian]